

Remissvar: Betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)

Högskolan Dalarna tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissen. Lärosätets kommentarer är uppställda i den följd som önskats i remissmissivet.

Sammanfattning och övergripande synpunkter:

Lärosätet har tagit del av SUHF:s remissyttrande (SU-850-057-25) och ställer sig bakom yttrandets sammanfattande punkter.

Som en övergripande punkt vill vi framhålla att detaljstyrning bör begränsas rörande lärarutbildningen, då varje lärosäte behöver utrymme att kontinuerligt anpassa sina utbildningar efter lokala förutsättningar, samverkanspartners och forskningsfältens utveckling. Anvisningarna om reformerad lärarutbildning får också konsekvenser för den forskning och samverkan som bedrivs och därmed kan strikt preciserade regler för utbildningarna komma att begränsa akademins självbestämmande även inom andra fält.

Andra synpunkter, uppställda efter betänkandets avsnittsindelning.

Bättre förberedda och mer motiverade studenter (avsnitt 11): Lärosätet är försiktigt positivt till de föreslagna höjda förkunskapskraven (se 11.3) och bedömer att kvaliteten på utbildningen därigenom kan höjas. Vi önskar dock påtala vikten av att det väntade studentbortfallet kompenseras ekonomiskt för att möjliggöra bibehållen kompetens och den eftersträlvade kvalitetshöjningen. Vi kan som alternativ se fördelar med en höjning av kraven till D i stället för C i svenska även för grundlära- och ämneslärexamen, särskilt om större vikt skulle läggas vid studentbortfallet i det fortsatta arbetet med en reformerad lärarutbildning (se sid 205–206). Vi vill också påpeka att ett nytt 10-gradigt betygssystem nyligen har föreslagits och att detta också behöver beaktas i samband med behörighet till lärarutbildningarna.

Alternativa vägar till en lärarexamen (avsnitt 12): Lärosätet är positivt till förlängning av VAL, AIL och KPU 90¹. Dessa utbildningar är viktiga för nationell lärarrekrutering. Vi noterar dock att de kvalitetsbrister man vill åtgärda genom höjda förkunskapskrav i ordinarie utbildningar kvarstår för alternativa utbildningsvägar, om kraven på svensk kunskaper där inte höjs. Gällande KPU kan vi identifiera en viss risk att studenter väljer bort ordinarie lärarutbildning om denna alternativa väg har

¹ VAL: Vidareutbildning av lärare och forskollärare som saknar behörighet. AIL: arbetsintegrerad lärarutbildning. KPU: Kompletterande pedagogisk utbildning.

lägre antagningskrav och därmed framstår som lättare. Om VAL ska permanentas bedömer lärosätet vidare att övergångsbestämmelserna i SOU 2024:81 bör ses över så att de omfattar även lärarexamina utfärdade före 1 juli 2011 och löser den motsägelse som idag råder mellan SFS 2011:689 och SFS 2016:959.

Ökat behov av samverkan (avsnitt 13): Lärosätet är positivt till utredningens förslag, inklusive strävan efter att de små ämnena omhändertas inom sektorn. Vi ser med gillande på utredningens uppfattning att lärosätena själva bör vara kapabla att etablera nödvändiga samarbeten (13.3.4) och bedömer att lärosätenas skilda balans mellan ämnesmiljö och ämnesdidaktisk miljö, inklusive forskning inom dessa fält, är en styrka vid etablerandet av samarbeten. Vi ser SUHF som en aktör som kan spela en viktig roll för lärosätessamverkan. Vi önskar också lyfta fram vikten av samarbete med skolhuvudmännen när det gäller att till exempel skapa förenade anställningar, vilket enligt vår bedömning är det rimligaste sättet att förena en nära kontakt med skolverksamheten med en bibehållen akademisk nivå i utbildningarna. Lärosätet noterar förslaget om att samarbete inom lärarutbildning ska återrapporteras i årsredovisning; detta belyser frågans vikt men kan vara en oflexibel redovisningsform. Slutligen vill vi understryka distansutbildningarnas betydelse både ur ett rent geografiskt perspektiv, då vissa lärosäten har stora upptagningsområden, och i fråga om att lösa samarbetsfrågor och möjliggöra byte av studieort.

Utveckla innehållet i lärarutbildningarna (avsnitt 14): Vi är positiva till ökad ämnesdidaktik och ökade ämnesstudier men ser negativa konsekvenser av en minskning inom UVK så som det föreslagits. De delar som föreslås utgå bedömer vi vara viktiga för studenternas möjligheter att förstå sitt arbete och ta ställning i komplexa frågor och därmed för lärarutbildningarnas kvalitet. Metaperspektivet på utbildning och bildning samt förutsättningarna för lärarutbildningarnas demokratiska uppdrag riskerar att försvagas.

Ökat fokus på kognitionsvetenskap (avsnitt 15) och Ökat fokus på undervisning om läs- och skrivinläring (16): Lärosätet är försiktigt positivt till det ökade fokuset på kognitionsvetenskap liksom på läs- och skrivundervisning, och ser behov av att stärka kunskaperna om kognitionsvetenskap parallellt med andra faktorer som påverkar barns språk-, läs- och skrivutveckling. Vi kan dock se risk för undanträngningseffekter både i fråga om innehåll i utbildningen (andra angelägna inslag minskar eller tas bort) och i frågan om lärarkompetens (personal kan behöva rekryteras eller fortbildas, på bekostnad av bemanning och kompetensutveckling inom andra fält). Vi noterar också att diskussioner har förts inom lärosätet, och kritiska synpunkter framförts, om innehållet och balansen i det vetenskapliga underlaget för vissa av utredningens utsagor.

Uppdaterade examensmål (avsnitt 17): Vi är generellt positiva till att examensmålen minskas i antal. Samtidigt måste examensmålen överensstämja med utbildningarnas syfte och innehåll. Vi ser en svårighet med att de föreslagna examensmålen, i sin spegling av utbildningarnas innehåll, också saknar vissa kunskapsmål som bidrar till fördjupad förståelse av läraryrket hos studenterna (se kommentar ovan till avsnitt 14).

Kvalitetsförstärkningar för lärarutbildningarna (avsnitt 18): Lärosätet är positivt till detta. Vi noterar att takbeloppet ej föreslås sänkas, åtminstone i initialskedet, samt att ersättningsbeloppen föreslås höjas, vilket ger viss ekonomisk stabilitet för lärosäten som förlorar studenter. Vi ser en utmaning med att ett omfattande utvecklingsarbete behöver göras innan den föreslagna reformen träder i kraft höstterminen 2027, även om vissa medel sätts av som kan frigöra personal för åtminstone en del av arbetet (18.2.3). Tidsutrymmet mellan slutligt beslut om reformen och de nya utbildningarnas start blir dock troligen snävt.

Remissvaret bygger på svar insända från grupper och enskilda inom Högskolan Dalarna. Det har sammanställts av en arbetsgrupp inom lärosätets lärarutbildningsnämnd (Tarja Alatalo, Maria Fredriksson, Hannele Junkala, Solveig Malmsten, Ingela Wiklund och Anna Östlin Brismark). Remissen har vidare handlagts av Mikael Berglund, verksamhetssamordnare, Avdelningen för ledningsstöd och ekonomi.

Högskolan Dalarna

Jörgen Elbe
rektor

Signerats av: Mikael Berglund (HDa), 2025-03-18